

Таким чином, якби громадськість не ставилася до приватного колекціонування і подальшого створення приватних музеїв (негативно чи позитивно), факт їх існування відбувся, і, очевидно, що розвиток музейної мережі в нашому краї і в Україні буде продовжуватись і в цьому напрямі теж.

Бібліографічні посилання

1. Віхи музейної біографії: До 160-річчя заснування Дніпропетровського історичного музею імені Д. І. Яворницького / авт.-упоряд: Н. І. Капустіна і В. М. Бекетова. – Д., 2009.
2. Каталог старожитностей з зібрання Історико-археологічного музею корпорації «ВЕЕСВІ» (від палеоліту до середньовіччя). – Д., 2004.
3. Кулибаба Ю. По следам миллионера в стоптанных башмаках / Ю. Кулибаба // Комсомольская правда. – 1995. – 22 марта.
4. Музеї Дніпропетровської області. Довідник-путівник / уклад. : Н. І. Капустіна, В. М. Бекетова. – Д., 2006.
5. Шапочка Я. Часть уникальной коллекции кировоградского электрика Александра Ильина выкрали из местной библиотеки / Я. Шапочка // Факты. – 2002. – 25 окт.

Надійшла до редколегії 24.01.2015

УДК 94:669

Г. П. Євсєєва,* Ю. О. Великородна, В. Є. Сухов*****

**ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»*

***Державне підприємство «ДНД ПВІ «НДІпроектреконструкція»*

****Громадська рада при виконкомі Дніпропетровської міської ради*

СТАН НЕРУХОМОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗБЕРЕЖЕННЯ

Проаналізовано стан нерухомої культурної спадщини Дніпропетровська на сучасному етапі, визначено роль громадських організацій, зокрема, роль комітету з питань збереження культурної спадщини Громадської ради при міському голові Дніпропетровська. Сформульовано основні проблеми та перспективи збереження нерухомої культурної спадщини.

Ключові слова: нерухома культурна спадщина Дніпропетровська, комітет з питань збереження культурної спадщини Громадської ради при міському голові Дніпропетровська, об'єкти культурної спадщини, історичні ареали міста Дніпропетровська.

Г. П. Евсеева,* Ю. А. Великородная, В. Е. Сухов*****

**ГВУЗ «Приднепровская государственная академия
строительства и архитектуры»*

***Государственное предприятие*

«ДНД ПВИ «НИИпроектреконструкция»

****Общественный совет при исполкоме
Днепропетровского городского совета*

СОСТОЯНИЕ НЕДВИЖИМОГО КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ ДНЕПРОПЕТРОВСКА: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ СОХРАНЕНИЯ

Проанализировано состояние архитектурного культурного наследия Днепропетровска на современном этапе, определена роль общественных организаций, в частности, роль комитета по вопросам сохранения культурного наследия Общественного совета при городском голаве Днепропетровска. Сформулированы основные проблемы и перспективы сохранения недвижимого культурного наследия.

Ключевые слова: архитектурное культурное наследие Днепропетровское, комитет по вопросам сохранения культурного наследия Общественного совета при городском голаве Днепропетровска, объекты культурного наследия, исторические ареалы города Днепропетровска.

G. P. Evseeva*, Y. O. Velikorodna, V. Y. Sukhov*****

**State higher educational establishment «Prydniprovs'ka State Academy
of Civil Engineering and Architecture»*

*** State enterprise “SCR PRI “SRIProjectreconstruction”*

****Civil Council under the head of the Executive Committee
of Dnipropetrovsk City Council*

SITUATION IN THE CULTURAL REAL ESTATE OF DNIPROPETROVSK: PROBLEMS AND PROSPECTS OF PRESERVATION

Attitude to the monuments of history and culture is a level indicator of statedevelopmentand the spiritual maturity of its citizens. Purposeful activity of organs of government of the protection monuments for culture transference to future generations, their effective use in public life contributes to the nation's self-identification, its originality represents andsocially important function of maintenance stability and stable social development has.

The success of the process of integration of Ukraine into the european community depends on many factors, among which is the harmonization of national norms, requirements and rules with european and international, including the protection of cultural heritage.

Protection of cultural heritage today is defined as a priority of foreign cultural policy of the state where attention is paid to the multilateral and bilateral cultural cooperation and membership in international organizations.

Historical and cultural heritage is an important resource of strategic development of the state, an important part of the culture of human civilization, where the responsibility of Ukraine for its preservation is determined.

The state of the immovable cultural heritage of Dnipropetrovsk at the present stage.

The paper was analyzed in the article, the role of voluntary organizations, in particular the role of the committee on the preservation of cultural heritage of the Public Council attached to mayor of Dnipropetrovsk was defined, the main problems and perspectives of preservation of immovable cultural heritage in the city was formulated.

Key words: the immovable cultural heritage of Dnipropetrovsk, the committee on the preservation of cultural heritage of the Public Council attached to mayor of Dnipropetrovsk, objects of cultural heritage, historical areas of Dnipropetrovsk.

Ставлення до пам'яток історії і культури є показником рівня розвитку держави та духовної зрілості її громадян. Цілеспрямована діяльність державних органів охорони пам'яток для передачі культурних цінностей майбутнім поколінням, їх ефективного використання в суспільному житті сприяє самоідентифікації нації, уособлює її самобутність і має соціально-значиму функцію підтримки стабільності і сталого суспільного розвитку. Успіх процесу інтеграції України до Європейського співтовариства залежить від багатьох чинників, серед яких гармонізація національних норм, вимог та правил із європейськими та міжнародними, в тому числі у галузі охорони культурної надбання. Охорона культурної спадщини сьогодні визначається як пріоритетний напрям зовнішньої культурної політики держави, де значна увага приділяється багатосторонньому і двосторонньому культурному співробітництву та членству в міжнародних організаціях. Історико-культурна спадщина є важливим ресурсом стратегічного розвитку держави, вагомою складовою культури людської цивілізації, яка визначає відповідальність України за її збереження.

У ХХ ст. та на початку ХХІ ст. відбувається формування і активізація діяльності громадських організацій, функції яких, поряд з економічними і політичними, стосуються сфери збереження культурної спадщини. Для покращення рівня її охорони на територіях міст цих організацій формуються загальні принципи пам'яткоохоронної роботи. Дніпропетровськ не є винятком у цьому процесі серед таких історико-краєзнавчо популярних міст як Київ, Львів, Одеса та ін. Саме з такою метою у вересні 2014 р. була відновлена робота комісії з охорони культурної і історичної спадщини міста Дніпропетровська Громадської ради при виконкомі Дніпропетровської міської ради. Головною метою цієї громадської організації є адміністративно-організаційна робота зі збереження пам'яток та об'єктів історико-культурної спадщини Дніпропетровська, моніторинг ремонтно-реставраційних робіт та стану пам'яток національного значення, їх зон охорони, територій

історичних ареалів міста. Діяльність комітету спрямована на належне утримання культурної спадщини міста та реалізацію туристичного, просвітницького і наукового потенціалу з метою виведення міста на європейський рівень культурно-ціннісних орієнтирів.

Кардинальні зміни в державі створили нові унікальні можливості для збереження пам'яток національної культури. Роки незалежності стали часом складних реформ як в українському суспільстві, так і у сфері охорони культурної спадщини. Ці процеси відбуваються доволі інтенсивно, однак не завжди вони спрямовані у напрямі, оптимальному для розвитку національної культури. Свідченням уваги держави, що приділяється питанням охорони культурної спадщини, є ратифікація Україною найбільш авторитетних Конвенцій UNESCO і Ради Європи і впровадження їх положень у пам'яткоохоронну практику держави.

Актуальність вивчення діяльності міських структур у сфері охорони культурної спадщини продиктована кризовою ситуацією, в якій на сьогодні знаходиться пам'яткоохоронна галузь в Україні в цілому і в Дніпропетровську зокрема в умовах трансформаційних процесів. Повсякденна реальність загрожує фізичному існуванню пам'яток. Культурна спадщина нашої держави втілена в 130 тис. нерухомих пам'яток історії і культури, і тільки 35 % з них знаходиться в задовільному стані [5]. Це ж саме ми можемо сказати і про культурну спадщину у нашому місті. Дніпропетровськ втрачає своє архітектурне обличчя – б'ють на сполох місцеві краєзнавці та громадські активісти.

До того ж, на сучасному етапі, особливого значення набуває необхідність визначення стану охорони культурної спадщини в Україні в умовах реформування державної системи управління галуззю, а також – ролі держави у формуванні й реалізації міжнародних відносин під час інтеграції до міжнародних організацій у зазначеній сфері, аналіз досягнень, помилок і прорахунків у державній політиці та їх наслідки на стан збереження культурної спадщини; вивчення міжнародного досвіду та перспектив розширення міжнародної співпраці в цій галузі; контроль окреслених питань з боку громадськості. Сьогодні гостро стоїть питання про залучення до висвітлення проблем збереження культурної спадщини Дніпропетровщини мешканців міста, зокрема істориків, соціологів, політологів, фахівців у сфері культурології та права.

Вищезазначене свідчить про необхідність теоретичного дослідження проблем, напрямів і можливостей застосування міжнародних вимог щодо практичних заходів збереження культурної спадщини нашого міста, аналізу наявних і можливих форм співробітництва, закономірностей, протиріч, а також оцінки перспективи спільної роботи з

державними та приватними структурами, вироблення науково обґрунтованих пропозицій із подальшого вдосконалення і підвищення ефективності заходів охорони культурної спадщини Дніпропетровська.

У відповідності до нормативно-правових актів нині чинних у державі [1–4; 6] у місті Дніпропетровську налічується більш ніж 600 об'єктів нерухомої культурної спадщини, та майже 3 тис. будівель, які є об'єктами культурної спадщини зі статусом «цінна історична забудова». У межах території міста виділено 10 історичних ареалів – територій населеного місця, що зберегли об'єкти культурної спадщини і пов'язані з ними розпланування та форму забудови, які походять з попередніх періодів розвитку, типові для певних культур або періодів розвитку.

Більшість пам'яток знаходяться в незадовільному стані, багато з них на сьогодні вичерпали свій нормативний термін експлуатації, а з плином часу їх руйнування поглиблюється, що веде до незадовільного стану культурних надбань міста. Серед цінних історичних забудов є аварійні, які потребують прийняття невідкладних реставраційних заходів. Головна проблема полягає у тому, що ці будинки мають різну форму власності, а інколи навіть змішану.

Це потребує різного підходу до вирішення проблем їх реставрації, а в деяких випадках не вистачає повноважень міської ради для вирішення проблем з тією чи іншою цінною історичною забудовою. На роботи для дослідження, реставрації, відновлення та підтримання нерухомої культурної спадщини міста за попередніми наближеними підрахунками потрібно 500 млн у.о., але така значна сума для бюджету міста є нереальною в той час, коли загальний обсяг фінансування Програми з охорони культурної спадщини міста на 2010–2014 рр. становив 14 млн гривень, але для проведення реальних охоронних робіт не було виділено жодної копійки.

На вищевизначений стан справ, на наш погляд, впливають:

- недостатній обсяг фінансування державного та місцевих бюджетів;

- недосконалий механізм визначення пріоритетів бюджетного фінансування та нерівномірне фінансування протягом року, що не дає змоги залучити достатні обсяги фінансування робіт щодо охорони культурної спадщини;

- відсутність правового забезпечення здійснення недержавних інвестицій, необхідних для обстеження, ремонту та реставрації пам'яток (об'єктів) культурної спадщини;

- громіздка та бюрократизована система правої бази поводження з пам'ятками (об'єктами) культурної спадщини;

- часткова «монополія» на ринку пам'яткоохоронних робіт.

Слід зазначити, що пам'яткоохоронне законодавство в Україні, загалом, є заборонно-каральним. Вся відповідальність, витрати на

утримання й збереження об'єктів культурної спадщини покладено на власників чи орендарів. Відповідальність же органів влади (державної, місцевої) знівельована. Все це призводить до невиконання в повному обсязі власниками, балансоутримувачами та користувачами покладених на них зобов'язань з утримання пам'яток культурної спадщини в належному стані і як наслідок – до вимушених обмежень їх використання та відновлення.

Варто також відмітити, що світова практика свідчить, що жодна країна не забезпечує в повному обсязі потребу фінансування пам'яток охоронної галузі виключно за рахунок державного бюджету. Тому, на наш погляд, україні необхідна розробка на місцевому рівні ефективної моделі фінансового та економічного стимулювання використання, збереження та популяризації об'єктів культурної спадщини із залученням як коштів місцевого бюджету, так і позабюджетних коштів (приватних інвесторів, благодійної допомоги, спонсорських та меценатських коштів).

У цій моделі (положенні) для інвесторів, які вкладають кошти в об'єкти культурної спадщини (згідно з інвестиційним договором), наприклад, може бути передбачено:

- звільнення (повне або часткове) їх від сплати пайових внесків у розвиток інфраструктури міста;

- звільнення (повне або часткове) їх від сплати податку на земельну ділянку;

- виписаний механізм субфінансування (при якому частина коштів покривається міським бюджетом);

- надання міськими комунальними підприємствами інформаційних матеріалів, вихідних даних, необхідних для підготовки проектної та дозвільної документації на безоплатній основі тощо.

На наш погляд, у збереженні національної культурної спадщини провідна роль належить свідомій громадськості – кращим представникам наукової і творчої інтелігенції, студентству, небайдужим мешканцям міста, які в умовах актуалізації національної культури активно й послідовно відстоювали і відстоюють збереження пам'яток культурної спадщини міста.

Серед першочергових заходів, запропонованих комітетом, є впровадження на електротранспорті міста, зокрема у трамваї першого маршруту, історико-краєзнавчого супроводу з метою поширення інформації про історію міста та найважливіші об'єкти культурної спадщини. Цю роботу на прохання комітету виконали студенти разом з викладачами кафедри українознавства Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. Подальша робота комітету буде поширюватися на відновлення історичної справедливості щодо назв вулиць міста, формування бази даних щодо об'єктів культурної спад-

щини тощо. У цих та інших ініціативах комітет сподівається на всебічну підтримку та співпрацю з краєзнавцями міста, науковцями та громадськістю.

Отже, виокремлюючи комплекс проблемних питань пам'яткоохоронної роботи в місті, ми можемо стверджувати, що серед них є низка, які потребують удосконалення: облік та контроль за станом збереження пам'яток; удосконалення міських структур охорони культурної спадщини; удосконалення законодавчого забезпечення галузі на державному рівні.

Внесок громадських організацій, зокрема комісії з охорони культурної та історичної спадщини Громадської ради при виконкомі Дніпропетровської міської ради, у вивчення, виявлення, охорону, збереження пам'яток досить значний. На жаль, вони фактично позбавлені державної підтримки, їх юридичний статус не дозволяє кардинально впливати на проблеми, що виникають у пам'яткоохоронній роботі міста. Реалізація вищезазначених завдань надасть можливість гармонійно поєднати систему забезпечення фізичного збереження пам'яток (як економічного підґрунтя розвитку культурного туризму та господарчого розвитку міста) і вивчення, популяризації та відродження національної культурної спадщини як ефективного ідеологічного, просвітницького, виховного засобу для формування національної самосвідомості, збереження національної культурної ідентичності та належної присутності найкращих зразків у культурному просторі держави.

Бібліографічні посилання

1. Господарський кодекс України Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Земельний кодекс України Верховна Рада України; Кодекс України, Кодекс, Закон від 25.10.2001 № 2768-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
3. Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду. Верховна Рада України; Закон від 22.12.2006 № 525-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/525-16?nreg=525>.
4. Про охорону культурної спадщини. Верховна Рада України; Закон від 08.06.2000 № 1805-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>.
5. Реалізація державної політики у галузі культури : аналітичний звіт за 2011 р. / Міністерство культури України. – К., 2012.
6. Цивільний кодекс України. Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

Надійшла до редколегії 12.02.2015